

Enni Ala-Mikkula

TYÖYMPÄRISTÖN VAARAT JA TYÖTURVALLISUUS

– tutkimus työnantajan vaaratekijäkohtaisista
työturvallisuusvelvollisuuksista sekä eräiden
erityistilanteiden työsuojeluvastuusta

Copyright © 2026 Alma Media Finland Oy ja Enni Ala-Mikkula
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

Kansi: Aste Helsinki Oy
Taitto: Aste Helsinki Oy

ISBN 978-952-14-5538-4
ISBN 978-952-14-5539-1 (verkkokirja)

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2026

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

Uskollisimman ystävän ja kirjoituskaverin Liinun muistolle

Esipuhe

Tämä kirja sai alkunsa väitöskirjaprojektin viime metreillä, kun työnantajan työsuojeluvastuuseen pureutuvan väitöskirjan kysymyksenasettelua fokuoitiin ja turhia rönsyjä karsittiin. Heräsi ajatus toisesta kirjasta, jossa täydennettäisiin väitöskirjan työnantajan yleisiin työturvallisuusvelvollisuuksiin keskittävää tarkastelua. Ajatus kirjan rakentumisesta lähti kirkastumaan töihin palatessa yksi perhevapaa myöhemmin. Kirjassa tarkastellaan työnantajan työsuojelutoiminnalle asetettua vaatimustasoa yhtäältä työnantajan vaara- ja haittatekijäkohtaisten työturvallisuusvelvollisuuksien sekä toisaalta eräiden erityistilanteiden työsuojeluvastuun näkökulmasta. Työnantajan tulee tuntea paitsi työnantajan työsuojelutoiminnalle asetettu yleinen vaatimustaso, myös se, minkälaisia työsuojelutoimenpiteitä työnantajalta työturvallisuuslainsäädännössä erityisesti edellytetään tiettyjen vaarojen ja haittojen tai erityistilanteiden kohdalla. Kirjassa pyritään vastaamaan juuri tähän tarpeeseen.

Kirja on kirjoitettu osana yritys juridiikan yliopistonlehtorin tehtävänkuvaa Tampereen yliopiston Johtamisen ja talouden tiedekunnassa, kauppatieteiden yksikössä. Kiitokset yliopistolle, tiedekunnalle ja yksikölle resurssien ja puitteiden tarjoamisesta tutkimustyölle! Kiitos myös lähityöyhteisölle, yritys juridiikan ja vero-oikeuden opintosuunnan henkilöstölle, innostavasta työympäristöstä, yhteistyöstä ja hyvästä huumorista. Esihenkilölleni vero-oikeuden professori Pekka Nykäselle kiitokset sen konkreettisesti varmistamisesta, että tutkimustyölle jää työsuunnitelmassa aikaa, sekä ymmärryksestä ja tuesta, kun päätin postdoc-tutkimuksessa keskittyä varsin vanhakantaisesti ensisijaisesti monografian työstämiseen.

Erityiskiitokset ansaitsee myös yritys juridiikan professori Veikko Vahtera, joka löysi työkiireidensä ja lukuisten väitöskirjaohjattaviensa ohjauksen keskeltä aikaa myös minun käsikirjoitukseni lukemiselle ja kommentoinnille. Veikon oivaltavien ja arvokkaiden kommenttien perusteella kirjan keskeiset havainnot kirkastuivat ja tarkastelu jäsenyi selkeämmäksi kokonaisuudeksi. Yritys juridiikan yliopisto-opettaja Lassi Salmiselle osoitan kiitokset avusta tutkimuksen hovi oikeustapausaineiston täydentämisessä.

Kirjan työstämistä ovat omalta osaltaan edistäneet kirjahankkeen ohella toteutetut muut tutkimushankkeet, joissa minulla on ollut kunnia saada olla mukana. Työskentely professori Päivi Korpisaaren johdolla Helsingin Sanomien Säätiön rahoittamassa Viha ja julkisuus -hankkeessa kasvatti ymmärrystä uusista, digitalisaation mukanaan tuomista työturvallisuusuhkista, kuten vihapuheen riskistä työssä. Psykososiaalisten työympäristön riskien kanssa on jatkettu työskentelyä

myös apulaisprofessori Jari Murron johtamassa tutkimusryhmässä, jonka työ on jalostunut Työsuojelurahaston rahoittamaksi hankkeeksi ”Työuupumus ja työkyky työoikeuden näkökulmasta”. Kiitos Jari, YTT Reetta Oksa ja LL, OTM Janne Hänninen merkityksellisistä, monitieteisistä keskusteluista hanketta valmisteltaessa ja sitä käynnisteltäessä. Nämä keskustelut ovat osaltaan myötävaikuttaneet kirjan valmistumiseen. Edelleen kiitän yritysoikeuden professori Janne Ruohosta, jonka johdolla toteutetut tutkimus- ja kirjaopjektit ovat olleet väylä tutkimustuotosten julkaisemiseen ja uuden oppimiseen myös tämän kirjaopjeksin aikana.

Alma Insights lupautui ystävällisesti julkaisemaan kirjan. Kiitän Almaa ja julkaisupäällikkö Heidi Antinkaria myönteisestä kustannuspäätöksestä sekä moninaisesta tuesta kirjan viimeistelyn aikana. Käsikirjoituksen tarkkanäköisestä ja huolellisesta sekä tekstin laatuun ehdottoman positiivisesti vaikuttaneesta kommentoinnista kiitän kustannustoimittajia Katja Kolulaa ja Aino Rauniota. Katjalle erityiskiitos merkittävästä panoksesta myös kirjan painokuntoon saattamisessa.

Kirjan valmistuminen vaati lopulta erityisesti yhden huonosti nukutun kesän, kun kirjaa työstettiin kaikissa mahdollisissa väleissä, joita taaperon pitkän kesäloman aikana suinkin siunaantui, myös öisin. Kiitokset vanhemmilleni Anne ja Kari Ala-Mikkulalle, jotka osaltaan mahdollistivat tuon kesän aikana (ja muutoinkin) myös päiväunia pidemmät rauhalliset tutkimukselle ja kirjan työstämiselle pyhitetyt pätkät silloinkin, kun yrittäjäpuolisonkaan työ ei mahdollistanut lomailua. Erityiskiitos aviomiehelleni Rami Mäkiselle, jonka tukea, ymmärrystä ja jousitamista ilman kirja tuskin olisi valmistunut. Kaikkein suurimmat ja rakkaimmat kiitokset kuuluvat kuitenkin tyttärelleni Oosalle, jonka ansiosta olen saanut elämäni tärkeimmän ja arvokkaimman tehtävän ja saan kutsua itseäni äidiksi. Hän on opettanut minulle elämästä ja itsestäni enemmän kuin kukaan tai mikään muu häntä ennen tai hänen jälkeensä. Olet äitin elämän onni ja ilo, nyt ja ikuisesti.

Tampereella elokuussa 2026

Enni Ala-Mikkula

Sisällys

Esipuhe	VII
Kuviot ja taulukot.....	XII
Lyhenteet	XIV
I JOHDANTO-OSA	1
1 Johdanto.....	2
1.1 Tutkimuksen kohde	2
1.2 Tutkimustehtävä	8
1.3 Tutkimuksen metodi.....	11
1.4 Tutkimuksen lähteet	13
1.5 Tutkimuksen rakenne	16
2 Työnantajan työturvallisuusvelvollisuuksien kokonaisuus ja vaaditut työsuojelutoiminnot.....	19
2.1 Työturvallisuusvelvollisuuksia koskevan sääntelyn lähteet ja soveltamisala	19
2.2 Työnantajan yleiset työturvallisuusvelvollisuudet.....	27
2.3 Työnantajan yksilöidyt työturvallisuusvelvollisuudet ja suhde yleisiin työturvallisuusvelvollisuuksiin	40
2.4 Työnantajan työturvallisuusvelvollisuuksien jäsentyminen vaadituiksi työsuojelutoiminnoiksi	53
II VAARATEKIJÄKOHTAISET TYÖTURVALLISUUSVELVOLLISUUDET	63
3 Työn fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kuormittavuus	64
3.1 Työn kuormittavuutta koskeva sääntelyn kokonaisuus TTurvL 5 luvussa.....	64
3.2 Haitallinen psykososiaalinen kuormitus ja työnantajan toimimisvelvoite	73
3.3 Työn kuormittavuutta koskevat velvollisuudet osana työnantajan työsuojelutoimintaa	92

4	Työpaikan ja työympäristön rakenteet	104
4.1	Työpaikan rakenteita koskeva sääntelyn kokonaisuus TTurVL 5 luvussa	104
4.2	Työpaikan toiminnallinen turvallisuus ja sisäinen liikenne	110
4.3	Työpaikan rakenteita koskevat velvollisuudet osana työnantajan työsuojelutoimintaa	119
5	Kemialliset, fysikaaliset ja biologiset tekijät	131
5.1	Kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia tekijöitä koskeva sääntelyn kokonaisuus TTurVL 5 luvussa	131
5.2	Kemialliset tekijät ja vaarallisten aineiden käyttö työssä	138
5.3	Kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia tekijöitä koskevat velvollisuudet osana työnantajan työsuojelutoimintaa	145
6	Koneet, työvälineet ja muut laitteet	157
6.1	Koneita, työvälineitä ja muita laitteita koskeva sääntelyn kokonaisuus TTurVL 5 luvussa	157
6.2	Koneiden ja työvälineiden käyttö	167
6.3	Koneita, työvälineitä ja muita laitteita koskevat velvollisuudet osana työnantajan työsuojelutoimintaa	175
III	ERÄIDEN ERITYISTILANTEIDEN TYÖSUOJELUVASTUU	191
7	Suunnittelu- ja muutostilanteet sekä erityisen vaaran huomioiminen	192
7.1	Työympäristön ja työn suunnittelu	192
7.2	Työsuojelelun toimintaohjelma	205
7.3	Erityistä vaaraa aiheuttava työ	213
8	Ulkopuolisen työvoiman hyödyntäminen	223
8.1	Työskentely yhteisellä työpaikalla	223
8.2	Yhteisellä rakennustyömaalla työskentelyyn liittyvä erityissääntely	241
8.3	Vuokratyövoiman käyttö	254
9	Työpaikan ulkopuolisten tahojen vaikutus työn turvallisuuteen ja terveellisyteen	272
9.1	Tuotteen valmistaja ja luovuttaja	272
9.2	Ulkopuolinen suunnittelija	283
9.3	Koneen tai laitteen asentaja sekä käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksen suorittaja	286
9.4	Ulkopuolisten tahojen ja työnantajan harjoittaman työsuojelelutoiminnan yhteys	294

IV	LOPUKSI	301
10	Johtopäätökset	302
10.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja keskeiset havainnot	302
10.2	Työturvallisuussäätelyn systematiikka ja sen murros	312
10.3	De lege ferenda -näkökulma ja säätelyn tulevaisuus	317
10.4	Tutkimuksen merkitys	323
LIITTEET		325
	Liite 1: Tutkimuksen oikeustapausaineiston muodostavat hovioikeuden ratkaisut	326
	Lähteet	333
	Oikeustapaushakemisto	343
	Asiahakemisto	345

Kuviot ja taulukot

Kuvio 1.	Yhteisellä työpaikalla toimivien työnantajien velvollisuudet ja velvollisuuksien kohdepiiri.	239
Kuvio 2.	Yhteisellä rakennustyömaalla toimimista koskevat keskeiset velvollisuudet ja velvollisuuksista vastuulliset tahot.	250
Kuvio 3.	Vuokratyöjärjestelyyn osallistuvien työnantajien velvollisuudet ja velvollisuuksien kohdepiiri.	264
Kuvio 4.	Kokonaiskuva työnantajan vaara- ja häirtatekijäkohtaisten työturvallisuusvelvollisuuksien ilmentämien vaatimusten jäsentymisestä osaksi työnantajan työsuojelutoimintaa.	303
Taulukko 1.	Työturvallisuusrikostuomioiden perustuminen TTurvL 2 luvun työnantajan yleisiä velvollisuuksia koskeviin säännöksiin vuoden 2018 loppuun asti kerrytetyssä voimassa olevaa TTurvL:ia soveltavassa hovioikeustapausaineistossa (n = 105).	36
Taulukko 2.	TTurvL 5 luvun työtä ja työolosuhteita koskevien tarkempien säännösten sovellettavaksi tuleminen niissä tutkimuksen aineiston muodostavissa oikeustapauksissa, joissa syytettyjen syyksi on päädytty lukemaan työturvallisuusrikos (n = 150).	44
Taulukko 3.	Työnantajan yleisten työturvallisuusvelvollisuuksien ilmentämien työsuojelukeinojen jäsentyminen osaksi työnantajan työsuojelutoimintojen kokonaisuutta.	57
Taulukko 4.	Ergonomiaa, fyysistä, henkistä ja sosiaalista kuormittavuutta sekä eräitä muita työn vaaroja koskevien säännösten ilmentämien työsuojelukeinojen jäsentyminen osaksi työnantajan työsuojelutoimintojen kokonaisuutta.	94
Taulukko 5.	Työpaikan ja työympäristön rakenteita koskevien säännösten ilmentämien työsuojelukeinojen jäsentyminen osaksi työnantajan työsuojelutoimintojen kokonaisuutta.	121

Taulukko 6.	Kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia tekijöitä koskevien säännösten ilmentämien työsuojelukeinojen jäsentyminen osaksi työnantajan työsuojelutoimintojen kokonaisuutta.	146
Taulukko 7.	Koneita, työvälineitä ja muita laitteita koskevien säännösten ilmentämien työsuojelukeinojen jäsentyminen osaksi työnantajan työsuojelutoimintojen kokonaisuutta.	176
Taulukko 8.	Suunnittelu- ja muutostilanteita sekä erityisen vaaran huomiointia koskevat velvollisuudet (lihavoitu) työnantajan yleisten työturvallisuusvelvollisuuksien ilmentämien työsuojelukeinojen jäsennyksessä osana työnantajan työsuojelutoimintoja.	193
Taulukko 9.	Eräiden muiden työn turvallisuuteen vaikuttavien tahojen velvollisuuksien yhteys työnantajan työturvallisuusvelvollisuuksiin sekä velvollisuuksin asetettu vaatimustaso osana työpaikan työsuojelutoimintaa.	295
Taulukko 10.	Tutkimuksessa tarkasteltuihin työympäristön erityistilanteisiin kytkettyvä sääntely, siinä asetettu vaatimustaso sekä suhde työnantajan harjoittamaan työsuojelutoimintaan.	304
Taulukko 11.	T ^T TurvL 5 luvussa tarkemmin säädeltyjen vaara- ja haittatekijöiden ilmeneminen T ^T TurvL 2 luvun yleisistä työturvallisuusvelvollisuuksista.	311
Taulukko 12.	Vaara- ja haittatekijäkohtaisesti työturvallisuuslainsäädännössä asetetut vaatimukset sääntelyn tason mukaisesti jäsennettynä.	314
Taulukko 13.	Tutkimuksessa tehdyt <i>de lege ferenda</i> -tyyppiset lainsäädännön kehittämisehdotukset.	317